

Autoretrat

Albert Martínez Artero

Introducció / Marta Moreno Pizarro

TEATRE
bromera

Premi de Teatre Palanca i Roca - Ciutat d'Alzira

(Una lleugera capa d'arena de tons blancs i rogencs cobreix l'escena de manera irregular. En la part posterior de l'escenari s'erigeixen cinc cavallets amb quadres de diferents grandàries, tots ells ocults sota teles blanques. Enmig de l'escena, una cadira de fusta d'aspecte tosc i desgastat. Al costat de la cadira, una xicoteta taula baixa amb utensilis de pintura damunt –un joc de pinzells, dos gots d'aigua, un conjunt de tubs d'oli i una paleta vella amb poc espai per a noves aventures cromàtiques. La il·luminació és tènue i s'accentua en la cadira del centre. Sona «Il cielo in una stanza», la versió de Mina Mazzini. Apareix Martí des d'un lateral. Porta una bata desgastada, li ve gran, però no massa. Martí és un home vell, un bigot frondós i blanc quasi per complet li corona el llavi superior. Mira al públic i s'asseu en la cadira. Passats uns segons alça la mà i la música cessa de colp. El públic queda il·luminat sobtadament.)

(MARTÍ queda mirant al públic. Sonen veus en off. VEU 1 és la veu d'un home. VEU 2 és la veu d'una xiqueta. VEU 3 és la veu d'una dona.)

VEU 1. Papà!, mira el que sap fer Estela. Estela, ensenyali-ho.

VEU 2. No vull, papà. Em fa vergonya.

VEU 1. Estela! Portem tot el matí practicant-ho, no sigues ximple. A l'avi li encantarà, ja ho veuràs.

VEU 3. Vicent, deixa la xiqueta tranquil·la. Acaba de començar amb això del violí i encara no...

VEU 1. Però si m'ha dit ella que volia fer-ho! Fa dues hores li feia il·lusió!

VEU 3. De veritat, Vicent..., de vegades no sé qui dels dos és el xiquet...

VEU 1. No sé per a què l'apunte a res... Escolta, papà, recorde que vas dir en l'última visita que et plantejaves tornar a pintar alguna cosa. Ho has fet? Has començat?

(MARTÍ fa un breu gest de començar a parlar per a ser ràpidament interromput.)

VEU 2. Papà! Dis-li a l'avi el que t'has comprat!

VEU 3. Ai, sí. Explica-li-ho, Vicent.

VEU 1. A veure, papà. Tu saps què és un dron?

(MARTÍ tracta de trobar una resposta, però acaba negant amb el cap, confós.)

VEU 1. Fotre, papà...

VEU 3. Vols fer el favor de no parlar així davant de la xiqueta?

VEU 1. Perdó. Vaja, papà. És... a veure... és com un avió, però xicotet. Pots enganxar-li una càmera de fotos i...

VEU 2. (*Plorant.*) No vull menjar això! No m'agrada i no m'agrada i s'ha acabat!

VEU 3. Per Déu, Estela. Són carlotes i a casa n'has menjat un milió de vegades. Dis-li-ho, Vicent. A casa se les menja sense piular! Disculpe-la, Martí, està tot boníssim. Com era això que anava a tornar a pintar?

(*MARTÍ torna a fer gest d'anar a expressar-se per a ser, de nou, interromput.*)

VEU 3. Així m'agrada. No! No ho tires! Engul-t'ho. Això.

VEU 1. De veritat, papà, que a casa aquestes coses no les fa.

VEU 2. La casa del iaio fa una olor rara.

VEU 1. Fotre amb la xiqueta...

VEU 3. Vicent!

VEU 1. Perdó! Bé, papà. Tu estàs bé?

(*MARTÍ somriu i assenteix.*)

VEU 1. T'ho dic de veres. Estàs bé?

(*MARTÍ torna a assentir.*)

VEU 3. Ai! Mare meua! Mira l'hora que és ja. Vinga, Estela, recull, que tens tenis.

VEU 1. Ostres! El tenis! Papà, un bes, ens n'anem. Et dic alguna cosa aquesta setmana.

VEU 3. Estela, dona-li al teu avi el dibuix que li has fet.

VEU 2. El tenies tu, mamà.

VEU 3. Ja és estrany, a la bossa no està... Merda! Me l'he deixat al cotxe.

VEU 1. Maria!

VEU 3. Perdó. Martí, t'ho donem el pròxim dia, que hem aparcat una mica lluny i entre que anem i tornem la xiqueta no arriba, i ja es va perdre la classe de la setmana passada. No t'importa?

(MARTÍ nega amablement amb el cap.)

VEU 1. De veritat estàs bé, papà?

VEU 3. Vicent, no sigues pesat. Si t'ha dit que està bé és que està bé.

VEU 1. Bé, doncs... un bes, papà. Moltes gràcies. Estava tot boníssim.

VEU 2. Les carlotes no, iaio.

(MARTÍriu en veu baixa. Espera.)

VEU 2. Adeu, Martí!

VEU 3. Un bes, papà. Ja parlarem aquesta setmana.

(Els llums del públic s'apaguen a poc a poc. MARTÍ espera uns segons, alça la mà i la cançó torna a sonar per on l'havia deixada. Passa uns instants gaudint de la música i s'alça per a dirigir-se al lateral dret. Camina sagsant-se lentament al ritme de la cançó. Torna a escena amb un llenç blanc i un cavallet.)

Prepara el llenç al costat de la cadira i de manera que la cara on pintarà no es mostre al públic. Trau un llapis d'una butxaca de la bata i comença a dibuixar sobre el llenç amb traços fugaços. De tant en tant es mira en un espill, que no veiem, situat al costat del públic.)

MARTÍ. Les carlotes estaven fastigoses. (*Riu.*) Ja ho sé, Estela. També sé que m'estimeu, molt. I també sé el que és un dron, Vicent, però gaudisc veient-te explicar-ho. Les carlotes no es podien menjar... era absolutament cert. De quina forma tan bonica caminen els nets per la ment d'un vell. Quina sort la teua i quina sort la meua, Estela. Arribeu en l'edat perfecta: quan els avis ja no veiem insolència en les vostres enrabiades, quan ja no necessitem que els pares vos disfressen de nines perfectes que s'ho mengen tot i toquen el violí. Encara no coneixeu la censura i nosaltres, els vells, ja l'hem perduda. Que roïns estaven les carlotes, Estela! (*Torna a riure.*) Roïns! Roïníssimes! Terribles! Són les pitjors carlotes que ningú mai ha cuinat! Són verí! Verí, Estela! No te les menges! Els teus pares menteixen! Adoren el vedell d'or! Tira les carlotes, Estela! Que tornen a la terra de la qual van nàixer i et deixen en pau! (*Torna a riure i s'asseu, cansat, a la cadira.*) Sí, tornaré a pintar. Però tampoc li doneu a aquesta afirmació massa dramatisme. Allò dramàtic no és la quantitat de temps que duc sense agafar els pinzells. El que és terrible, el més tremend,

està en el temps que vindrà després d'aquesta ocasió. Si es compleixen els meus propòsits, aquest temps serà total, abissal. Aquesta és una ocasió important. És dia assenyalat en aquesta estança.

Que isquen els patrons de l'habitació a passejar! Que òbriga les portes la confraria de Cezanne! Que es passegen els sants pels racons d'aquest quadrat! Entonem l'albada a Delacroix! Encenguem un ciri al nan de Montmartre! Quadra't, Martí! (*MARTÍ s'alça sobtadament de la cadira i adopta enfront de l'espill invisible un port marcial; passats uns segons relaxa l'actitud.*) No, Martí, no et quadres. Centra't. És millor que et centres. Això és important. Molt.

(MARTÍ agafa la paleta i procedeix, breument, a mesclar un parell de colors mentre cantusseja la cançó de Mina. Torna a mirar-se en l'espill i queda detingut breument en una posició rígida mentre analitza el reflex.)

MARTÍ. Però no és a tu a qui vull pintar, vell. Bo... no és només a tu a qui vull pintar. No em mires així... Aquest és l'últim retrat, però els dos sabem que no ha de ser un retrat de vellesa. Almenys no ha d'esgotar-se en la vellesa! Tu eres aquest home, Martí. Sí. I el teu bigot amaga un llavi que tremola. I tens més pors que valenties. I els teus pensaments a vegades es difuminen i es mesclen en una nebulosa que no sempre és desagradable. Estàs lleig i confós. Estàs

confós i lleig. Però, amic meu, això no ho és tot! Aquest bigot, i tu ho saps bé, quan era un altre però també era aquest, va atraure tres mirades diferents un dijous d'un maig d'un any distant quan creuares les portes del Café Madrid. I aquesta esquena, Martí, quan era una altra però també era aquesta, quan era més vertical i estable va acollir unes quantes galtes enamorades. Aquell era un altre, però soc jo. I també es mereix aparèixer en el quadre!

(MARTÍ agafa la paleta i dos tubs d'oli. Aplica una xicoteta quantitat de tots dos colors i els mescla. Mira la paleta confós. Afegeix un tercer color i torna a mesclar. Dubta.)

MARTÍ. Amb quin color es comença a pintar un resum?

(Afegeix un quart color.)

MARTÍ. Tampoc.

(Sona la veu de JOVE.)

JOVE. El verd! Comença pel verd.

(MARTÍ es gira cap a la part posterior de l'escenari i es queda contemplant, sense sorpresa, el quadre cobert de l'extrem dret.)

MARTÍ. Quin verd? N'hi ha molts...

JOVE. Necessitarem, segur, tonalitats pàl·lides, com les d'aquella jaqueta.

MARTÍ. Quina jaqueta?

JOVE. La que duies el dia del Café Madrid.

MARTÍ. Quin dia en el café...?

JOVE. Per Déu, Martí! El dia de les tres mirades. Quin ha de ser?

MARTÍ. Ah! Clar... aquella jaqueta...

(MARTÍ afegeix color blanc. Mescla. En aquesta ocasió sembla més satisfet amb la mescla resultant.)

JOVE. Millor o què?

MARTÍ. Un encert... Sí...

JOVE. Més blanc, la solapa dreta estava desgastada. Ho recordes?

MARTÍ. No. Ho estava?

JOVE. Clar, Martí. I, si no m'equivoque, era així des que la vas comprar. La mamà va dir que ens havien estafat, que era de segona mà. A tu et va semblar que tenia més encant que fora així.

MARTÍ. No ho recorde...

JOVE. És natural. Jo sí.

MARTÍ. És natural.

(MARTÍ queda pensatiu durant uns segons, deté el procés, deixa la paleta a la taula i es neteja les mans en la bata. Es dirigeix cap al quadre al qual havia

mirat i el destapa. En el quadre, malgrat que la distància impedeix al públic captar els detalls més xicotets, veiem el retrat d'un home d'uns trenta anys amb un bigot negre perfectament retallat. MARTÍ el contempla breument i torna al treball, deixant el quadre destapat.)

MARTÍ. Arribaren nous verds a la meua vida. Fins i tot més importants que el d'aquella jaqueta.

JOVE. Més importants? Costa creure-ho... Tres mirades, Martí, tres mirades, només passar la porta.

MARTÍ. Fa molt, d'això.

JOVE. També per a mi fa ja algun temps.

(Apareix JOVE per un dels laterals de l'escena. És el mateix jove del quadre. La seua roba, el seu pentinat i el seu bigot són idèntics als pintats. S'acosta a MARTÍ caminant amb parsimònia i posant la seua atenció en l'obra que aquest pinta.)

JOVE. Dis-me un verd, Martí. Dis-me un verd més important que el verd de les tres mirades.

MARTÍ. No creus que el més raonable, donada la situació, és que sigues tu el que m'informe i ajude?

JOVE. Només un verd. Només dis-me un verd que jo encara no haja conegut i supere el meu.

MARTÍ. Va haver-hi un verd... No et falta molt per a conèixer-lo. Eixe verd només viu a uns metres del Palau de Velázquez, en el Retiro.

JOVE. I quina vivència l'acompanya?

MARTÍ. No diré més.

JOVE. Per favor, Martí!

MARTÍ. Martí! Quan estigues allí desitjaràs que ningú t'haguera descrit abans eixe moment. No t'arrabassaré el plaer de l'espontaneïtat, ni d'eixe moment ni de cap altre que ens siga rellevant. No sigues capritxós!

(JOVE calla uns instants i trau de la butxaca dels pantalons un paquet de tabac. Trau un cigarret i se'l fica a la boca. Li n'ofereix un altre a MARTÍ.)

JOVE. Encara fumes?

MARTÍ. Ja no.

JOVE. No m'ho crec!

MARTÍ. Les coses canvien.

(MARTÍ diu aquesta última frase acceptant, finalment, el cigar de JOVE. Tots dos somriuen amb picardia. JOVE trau una capseta de mistos i encén tots dos cigarrets. Fumen.)

JOVE. Hi ha un verd que, en canvi, jo conec i tu probablement has oblidat ja.

MARTÍ. Per això t'he portat, perquè m'ajudes amb els colors que a mi se m'escapen.

JOVE. Però no crec que tu vulgues recordar aquest verd, Martí...

MARTÍ. No vull ometre res. Aquesta obra no pot ser una distorsió, vull veritat. Si has de portar al llenç una vergonya o una decepció, fes-ho. No em permetré mascarades.

JOVE. Martí, aquest verd no el voldràs...

MARTÍ. Prova'm.

JOVE. Estàs segur?

MARTÍ. Sí.

(JOVE agafa la paleta i comença a mesclar. Aquest color necessita temps. MARTÍ mira atentament la paleta amb una certa actitud de desafiament. Quan JOVE dona per finalitzada la mescla, MARTÍ adquireix, gradualment, una expressió d'horror.)

MARTÍ. No!

JOVE. T'havia avisat, Martí!

MARTÍ. No, no i no! Fes-lo desaparèixer! Afegeix blanc!
Ràpid!

(MARTÍ intenta agafar el tub d'oli de color blanc, però JOVE li subjecta la mà i impedeix que altere el nou color.)

JOVE. Aquest color és també nostre! Vols veritat, Martí? És això el que realment vols? Llavors no tens més remei que incloure'l.

MARTÍ. Solta'm el braç! Si estàs ací és perquè he decidit cridar-te, no em desafies...